

למה ניתנה האפשרות להתבטא בדיבור ובכתב?

ניתנה עבור התורה שבכתב ובע"פ.
[אחרי שיש לאדם את הכוחות האלו, הוא משתמש בהם גם לשפר את התקשורת בין בני האדם, ועלול אפילו לנצלם לרעה].
אמנם הרכות של הקנה, לא באה מעבודת המידות, אלא המציאות היא שכתובה מוצלחת מצריכה קולמוס רך, שמביאה תוצאות טובות יותר.
אבל היא מלמדת וממחישה לנו שהכלי המתאים ביותר להעברת התורה שבכתב חייב להיות עם רכות וגמישות, כדי שנלמד ממנו איך אנחנו צריכים להתנהג, ולזכות להיות חוליה בשרשרת מסירת התורה.
כשרצה ר' אלעזר להמחיש עד כמה עבודת המידות - היא יסוד ההצלחה בתורה! הביא את הקנה כדוגמה, הכלי של התורה שבכתב [שקדושתו גדולה יותר מתושבע"פ] להראות את חשיבות הענין.

תנו רבנן לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז, מעשה שבא רבי אלעזר (בן ר') שמעון ממגדל גדור מבית רבו, והיה רכוב על החמור ומטייל על שפת נהר, ושמו שמחה גדולה והיתה דעתו גסה עליו מפני שלמד תורה הרבה, נזדמן לו אדם אחד שהיה מכוער ביותר וכו', אמר להם בשבילכם הריני מוחל לו ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן, מיד נכנס רבי אלעזר בן רבי שמעון ודרש - לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז, ולפיכך זכה קנה ליטול הימנה קולמוס לכתוב בו ספר תורה תפילין ומזוזות. [כ].

מה הקשר בין סוג הקולמוס שמומלץ לסופרי סת"ם לכתוב בו, לצורך של האדם להתנהג כראוי, בענווה ובגמישות, וכי הקנה בחר להיות גמיש?

מסביר מרן הגראי"ל שטינמן זצוק"ל שהאמת היא העולם נברא רק בשביל התורה - האפשרות להתבטא בדיבור ובכתב -

איך ממיסים את הקפידות?

אם התחושה לא נרגעת - יש מצוות תוכחה! לתת לשני את ההזדמנות להתנצל, ולדעת מה הוא עשה - גם אם לא כל כך נעים להודות שנפגעתי...
אחר ששומעים צד שני - אפשר להתקדם יותר לכיוון המחילה, להבין את המניעים שלו, גם הם לא מוצדקים!
אגב, לפעמים כדאי להקשיב לטענות של השני, ולהחכים מהם - כמו שאמר הגאון רבי ישראל סלנטר זצוק"ל על הפסוק [תהילים צב] בקמים עלי מרעים, תשמענה אזני - גם כשאנשים באים עם רוע להציג אותי באור שללי, אלמד מהם מה ניתן להשתפר...
אבל מי שרוצה לחסוך את כל העבודה, ולמנוע מעצמו לצבור פגיעות והקפדות - חייב לפתח לעצמו 'חוש הומור'!!!
'חוש הומור' - לא מדובר על עיסוק בליצנות זולה - אלא על זווית ראייה מחוייכת על העולם.
אותם 'אינשי בדוחי' שזכו להיות בני עוה"ב, כי הרבו שלום, ודאי לא השתמשו בבדיחות בעלמא - אלא הצליחו לשים דברים בפרופורציות נכונות, ע"י מבט מבדח על הדברים!

דאתמר שאלו תלמידיו (את רבי זירא ואמרי לה) לרב אדא בר אהבה במה הארכת ימים? אמר להם מימי לא הקפדתי בתוך ביתי, וכו'. [כ].

רואים כאן את החשיבות הגדולה של זהירות מהקפדות!

הגאון רבי שלמה ולבה זצוק"ל מסביר את ההבדל בין כעס - שהיא התפרצות של זעם, שבאה בשטף ומשחררת את התחושות הפנימיות [ואח"כ מתביישים בה].

לבין 'קפידה' - שהיא תחושה פנימית עמוקה, שמכרסמת בלב פנימה, ולפעמים האדם עצמו מתכחש אליה, עד שהיא נהפכת לשנאה אדירה.

את הכעס צריך לכבוש, אבל את הקפידה צריך לפורר ולהמיס ממעמקי הלב - וזו מעבודות הקשות שבמקדש!!!

ראשית צריך לזהות את הקפידה - לא להתכחש, ולהכיר על מי אני מקפיד? על מה? מה הוא עשה? - תפס את מקומי? עקף? אכזב? פגע?

אחר כך אפשר להתחיל לדון לכף זכות - אולי הוא צודק? ואולי הוא סובל? או ממורמר?

היכן המנורה בימינו?

בהדלקת המנורה - שהיא סמל התורה, ומביאה את אור התורה - כל יהודי בירושלים היה מרגיש השראת השכינה וקדושה בלב!
כידוע מהגר"א שגם עמוד התורה מיוסד בבית המקדש, ולכן אנו מבקשים "שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך".
ומצאנו בחז"ל שבתחילה לא הצליחו היוונים לנצח את ישראל כאשר נתרשלו בתורה, עד שאמר להם זקן אחד שינצחו ברגע שיכבו את המנורה, ויטמאו אותה, וכך היה.
ולכן נכתבה פרשת הדלקת המנורה אחר הקמת המשכן קודם בגדי הכהונה - לומר לך, שהמנורה אינה שייכת רק לכהנים, אלא המנורה שייכת לכל אחד ואחד!
בימינו הנרות שדולקים בבתי מדרשות - כשעוסקים בהם בתורה - הם אלו שמאירים לנו, ומביאים את השראת השכינה בישראל.

מאי 'הר המוריה'? פליגי בה ר' לוי בר חמא ור' חנינא, חד אמר הר שיצא ממנו הוראה לישראל, וחד אמר הר שיצא ממנו מורא לעובדי כוכבים. [טז].

הנה רש"י בפרשת העקידה [בראשית כב ב] הביא רק את הפירוש הראשון 'שמשם הוראה יוצאה לישראל', והוסיף שאונקלוס תירגם על שם עבודת הקטורת, שיש בו מור נרד ושאר בשמים.

ויש להתבונן הרי 'שם' מבטא את המהות - ואם כן מהו עיקר עבודת המקדש - ההוראה או הקטורת?

הגאון רבי ניסן גולדברג שליט"א מבאר ששני הדברים אמת - כי הם מכוונים אל שני עמודי העולם: תורה, ועבודת הקרבנות.

בהקטרת הקטורת - היה נכנס בלב כל אדם מישראל אהבת ה' שאין לתארה, ומיד כל מי ששהה בבית המקדש היו משתחיים - אבל זוהי עבודה שזכו בה רק שבט הכהונה.

נגיעה קטנה - עלולה לאבד את הכל!

דקה מאוד של נקיות ושלמות בכוננות. המטרה העיקרית שלו היתה - לעזור לעניים ולתת להם הרגשה טובה - כאילו שהוא לא צריך את הכלי מילת שהיו מציעין תחתיו, אבל באיזשהו מקום היתה גם נגיעה קטנה של כבוד. על הנקודה הקטנה הזו - איבד את הכל, עד שביתו נאלצה ללקט שעורים מבין גללי בהמתן של ערביים! כיוון שה' מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה - כמו שמצינו בביתו של ר' חנינא בן תרדיון שנענשה בגלל שי'פעם אחת היתה בתו מהלכת לפני גדולי רומי אמרו כמה נאות פסיעותיה של ריבה זו, מיד דקדקה בפסיעותיה'. והסביר הרמח"ל [מס"י פט"ז] שהם שיבחו אותה על צניעותה, והמחמאות שלהם נתנו לה תוספת חיזוק, אבל התוספת הזו היתה בשבילם, ולא בשביל אבינו שבשמים! מאידך ההצלחה של יוסף - שמצא חן בעיני כל רואיו, היתה בהרגשה הפנימית שלו 'בְּלֵעָדֵי' - אלוקים יענה את שלום פרעה, הוא היה נקי מכל גאוה עצמית. אני לא קשור לענין, הכל מאת הבורא יתברך שמו - כשאדם לא מנכס לעצמו כלום, הוא יכול להיות כלי טוב לכל השפע שה' משפיע בעולם.

עד שהאדון נכנס בשמחתו לבית המרחץ, נקדימון נכנס לבית המקדש כשהוא עצב, נתעטף ועמד בתפלה, אמר לפניו: רבונו של עולם, גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי, ולא לכבוד בית אבא עשיתי, אלא לכבודך עשיתי, שיהו מים מצויין לעולי רגלים, מיד נתקשרו שמים בעבים וירדו גשמים, עד שנתמלאו שמים עשרה מעינות מים והותירו. [כ.]

הנה במסכת כתובות [סו:] מסופר על רבן יוחנן בן זכאי שראה את ביתו של נקדימון בן גוריון שהיתה מלקטת שעורים מבין גללי בהמתן של ערביים.

ודנה הגמרא וכי נקדימון בן גוריון לא נתן צדקה? והרי אמרו עליו שכשהיה יוצא מביתו לבית המדרש כלי מילת היו מציעין תחתיו ובאין עניים ומקפלין אותן מאחוריו?

ענתה הגמרא - או שהוא לא עשה כראוי לו, או שהוא עשה את זה לכבודו.

ויש להבין הרי כאן נראה שה' הסכים עם נקדימון בן גוריון, שכל מה שעשה 'לא לכבודי עשיתי, ולא לכבוד בית אבא, עשיתי אלא לכבודך', ולכן ירדו גשמים?

אומר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצוק"ל שמדובר על תביעה

פסגת השאיפות - להיות בתחושת רוממות!

לכבוד קונו למד בקל וחומר מדיוקנאות המלכים. **הגאון רבי אייזיק שר זצוק"ל** אומר שניתן לקבל כאן מושגים מהי פסגת השאיפות - לא ההתנתקות מהעוה"ז - אלא ההתרוממות, והכרה חושית בחשיבותו של 'בן למלך מלכי המלכים'! מי שחדור בתחושת רוממות שכזו - ממילא הוא לא מסוגל להשפיל את עצמו ולעסוק בדברים שלא הולמים את מעמדו כבן מלך! ומאידך כשהוא עוסק בדברים 'שהוא מוכרח לו מאיזה טעם שיהיה' - הרי הוא עושה אותם בחרדת קודש, ובתחושת שליחות - לגמול חסד עם נפשו, ולדאוג לגופו כמו שמטפחים את הדיוקנאות של המלכים.

רבי יוסי אומר אין היחיד רשאי לסגף את עצמו בתענית שמא יצטרך לבריות, ואין הבריות מרחמות עליו, אמר רב יהודה אמר רב מ"ט דרבי יוסי? דכתיב {בראשית ב-ז} ויהי האדם לנפש חיה נשמה שנתתי בך החייה. [כב:]

המסילת ישרים [פ"ג] מביא את האיסור הזה כשמדבר בגנות הפרישות רעה - "כדרך הסכלים אשר לא די שאינם לוקחים מן העולם מה שאין להם הכרח בו, אלא שכבר ימנעו מעצמם גם את המוכרח, וייסרו גופם ביסורין ודברים זרים, אשר לא חפץ בהם ה' כלל".

ומביא שהדרך הטובה היא ללמוד מהלל, שהיה אומר על אכילת הבוקר - גומל נפשו איש חסד [משלי יא, יז] ואת רחיצת פניו וידיו

ההשפעה של האדם מול השפעת המקום

המקום - שתועיל לה להתקבל. כמו שהסביר **הצל"ח** את המעלה של הקובע מקום לתפילתו [ברכות ו:] שאחר האדם קידש את המקום בתפילה, כשחוזר ומתפלל שם, הקדושה ההיא מועילה לו בתפילה הבאה! הסיבה שהקובע מקום לתפילתו נקרא עניו - בגלל שהוא מראה לכולם שאינו מסתמך על כח תפילתו בלבד, אלא צריך גם את זכות המקום. מעתה יש להתפעל מגודל ענוותנותו של יעקב אע"ה, שברגע שזכה לגילוי שכינה - מיד אמר 'אכן יש א' במקום הזה'. הוא לא יחס לעצמו שום זכות - ותלה את הכל רק בקדושת המקום שבו היה, שהיא השפיעה עליו את הזכות הזו.

א"ל רב נחמן בר רב חסדא לרב נחמן בר יצחק ליקום מר לייתי לגבן, א"ל תנינא רבי יוסי אומר לא מקומו של אדם מכבודו, אלא אדם מכבד את מקומו. [כא:]

משמע שאין משמעות למקום שבו מתפללים, והכל תלוי באדם שימכבד את מקומו.

וצריך להבין הרי מצינו את ההשפעה של 'מקום התפילה' - כבר אצל יעקב אע"ה שאמר אכן יש א' במקום הזה?

מסביר **הגאון רבי אברהם יצחק ברזל זצוק"ל** שוודאי קבלת התפילה תלויה בעיקר באדם עצמו, במעלותיו ובכוננותו.

אלא שאם אינו ראוי שתפילתו תתקבל - צריך סיוע מההשפעה של

מי ראוי להיות 'ראש ישיבה'?

אינו ראוי להיות ראש ישיבה. משום שכדי להיות ראש ישיבה, לא יתכן ללא "שבת בבית ה' כל ימי חיי" [תהלים כז, ד]. ואף על פי שאילפא בודאי המשיך בלימודו, כפי המוכח מעוצם ידיעתו, למדנותו ושקיעתו, אף על פי כן, לכלל "תורתו קבע" לא הגיע!

עד דאתא אילפא מליך רבי יוחנן אמרו לו אי אתיב מר וגריס לא הוה מליך מר אזל תלא נפשיה באסקריא דספינתא אמר אי איכא דשאל לי במתניתא דר' חייא ורבי אושעיא ולא פשטינא ליה ממתני' נפילנא מאסקריא דספינתא וטבענא. [כא.]

פלא להבין - מה היתה מטרתו של אילפא, שתלה עצמו באסקריא דספינתא, האם התכוון להחזיר לעצמו את ישיבתו של רבי יוחנן? או שמא רצה להוכיח את למדנותו וידענותו, כדי שלא יחשדוהו בשכחת תלמודו, שבאה בעקבות יציאתו לביזנעס?

אומר הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א שהוא בא ללמדנו - ולהוכיח, כמה פסול היה הדבר לצאת לביזנעס.

שהרי אפילו שגאונותו אינה נופלת משל רבי יוחנן, אף על פי כן,

לתגובות הערות והארות וכן לקבלת הגיליון במייל

ניתן לפנות לכתובת: peninim88@gmail.com

הפנינים מלוקטים ונערכים בשינויי עריכה וקיצור נדרשים